

Els fets eren ben sabuts per les cròniques de l'època. El 1715, les noves autoritats borbòniques que havien ocupat Barcelona van decidir construir-hi una ciutadella militar. La nova fortalesa tenia com a primeríssim objectiu controlar la població de la ciutat. Des de la prepotència del vencedor, les autoritats borbòniques van obligar més d'un miler de famílies del barri de la Ribera a enderrocar les pròpies llars, en un procés que es prolongà entre 1715 i 1718. La revolució del 1868 va enderrocar les muralles de la Ciutadella, i l'Ajuntament va planificar-hi un parc, que hostatjà l'Exposició Universal del 1888. Davant del parc, es construí el mercat del Born, un magnífic edifici de ferro projectat per Josep Fontserè el 1876.

Ara, com ja és sabut, les obres per a la construcció d'una biblioteca han posat al descobert, al subsòl del Born, algunes restes del barri enderrocat. L'excavació, dirigida pels arqueòlegs Pere Lluís Artigas i Antoni Fernández, ha recuperat un espai excepcionalment ben conservat, fins al punt que s'ha arribat a parlar d'una Pompeia del segle XVIII. La comparació no és exagerada: s'hi poden veure els murs del Rec Comtal, que canalitzava l'aigua utilitzada pels tallers d'aquesta àrea eminentment menestral; els carrers perfectament pavimentats; les eixides i plantes baixes de cases; magatzems i quadres; i els efectes de l'impacte de les bombes del setge del 1714. És evident que aquest espai, convenientment disposat com a museu, pot ser un magnífic testimoni de la vida quotidiana a inici del segle XVIII. Compta, a més, amb el valor afegit de mostrar, de manera concloent, la repressió exercida sobre la ciutat i el país després de la guerra de Successió.

La polèmica que en les darreres setmanes ha ocupat una part de la premsa local ens sembla en part artificial. A hores d'ara, ningú no hauria de dubtar que aquest jaciment, per la seua qualitat,

...I torna el Born

ha de ser preservat i obert al públic. I en aquest sentit, resulta superficial i demagògic contraposar pedres i llibres. Es innegable que Barcelona necessita una biblioteca central, però si, com ens temem, l'espai del Born no dóna per a tot, caldrà pensar en altres edificis. Els nostres gestors polítics haurien de ser més ambiciosos i no conformar-se amb acords institucionals salomònics –com el que Joan Clos i Artur Mas van fer públic el passat diumenge, dia 5– que no responen ni a la necessitat d'una gran biblioteca ni a la preservació d'unes restes urbanes excepcionals.

En tot cas, tot el que s'ha dit i publicat sobre el tema ens mena a altres reflexions. D'una banda, la polèmica posa de manifest el valor creixent del patrimoni històric en èpoques de globalització. Anys enrere, les restes arqueològiques eren percebudes pel ciutadà corrent –i ja no diguem pels poders públics– com una nosa per a l'expansió de les ciutats. Avui, per sort, s'ha introduït ja en àmplies capes de la població una cultura de respecte per les restes del passat. Sens dubte, aquest canvi d'actitud té a veure també amb la seua revaloració econòmica i com a element de prestigi –mitjançant el turisme cultural, un fenomen que mou cada cop més diners.

A més, és evident que l'arqueologia treballa ara des d'uns paràmetres del tot nous. Tradicionalment, aquest era un terreny limitat als monuments i a les obres de valor artístic, i cronològicament acotat a les èpoques antigues. Avui, l'arqueologia –també medieval, moderna o industrial, per exemple– es preocupa per totes les manifestacions socials i materials. A Barcelona, el descobriment recent de la sinagoga de l'antic call jueu en resulta un exemple emblemàtic.

Finalment, la polèmica planteja també quins han de ser els límits de la preservació històrica. És evident que no es poden conservar totes les restes del passat. En tot cas, cal introduir-hi determinats criteris: com ara l'interès social o artístic, l'estat de conservació o el valor identitari per al barri i la ciutat. Però ningú no pot dubtar que exemples com el Vapor Aymerich, Amat i Jover de Terrassa, avui seu del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, són del tot encomiables. En sentit contrari, caldria preguntar-se si determinades polítiques municipals de terra cremada –com la que practica ara mateix l'Ajuntament de Barcelona al Poblenou– no resulten una actuació anacrònica i provinciana, més pròpia de les èpoques del *desarrollismo* –que porta a l'empobriment cultural i a la uniformitat.